

Teresa Flemming-Kulesza

Przymus adwokacko-radcowski przy skardze w trybie ustawy z 17.6.2004 r.

Palestra 50/3-4(567-568), 243-246

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych

PRZYMUS ADWOKACKO-RADCOWSKI PRZY SKARDZE W TRYBIE USTAWY Z 17.6.2004 R.

Do skargi na przewlekłość postępowania uregulowanej w ustawie z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843), rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy w sprawie cywilnej, stosuje się przymus adwokacko-radcowski (art. 393² k.p.c.).

Tej treści uchwałę podjął Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów 16 listopada 2004 r. w sprawie III SPP 42/04 i nadał jej moc zasady prawnej.

Uchwała zawiera rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego przedstawionego składowi powiększonemu przez zwykły skład Sądu Najwyższego rozpoznający jedną z pierwszych skarg wniesionych na podstawie ustawy z 17 czerwca 2004 r.

W obszernym uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy przypomniał, że uchwalenie tej ustawy wiąże się z ukształtowaniem się w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wykładni Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) – zapoczątkowanej wyrokiem z 26 października 2000 r. w sprawie Kudła przeciwko Polsce (LEX nr 42804) – zgodnie z którą osobno rozpatrywane są skargi oparte na art. 13 Konwencji (w myśl którego każdy, czyje prawa i wolności zawarte w Konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe) niezależnie od wcześniejszego stwierdzenia naruszenia art. 6 Konwencji przez nierozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie. W ustawie z 17 czerwca 2004 r. przewidziano zatem szczególnie środek odwoławczy (prawny) przeciwdziałający przewlekłości postępowania

w czasie jego trwania. Z analizy przepisów tej ustawy Sąd Najwyższy wyprowadził wniosek, że skarga na przewlekłość postępowania ma charakter wstępny i stanowi doraźną interwencję przeciwdziałającą bieżącej (trwającej) przewlekłości postępowania. Jej funkcją jest przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości postępowania (art. 12 ust. 2 ustawy), jak również możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 2 ustawy). Skarga na przewlekłość postępowania nie eliminuje możliwości wystąpienia przez stronę o podjęcie czynności w zakresie nadzoru nad działalnością administracyjną sądów. Według art. 37 § 4 ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w razie stwierdzenia uchybienia w zakresie sprawności postępowania sądowego Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów mogą zwrócić – na piśmie – na nie uwagę i żądać usunięcia skutków tego uchybienia. Sędzia, którego dotyczy zwrócona uwaga, może w ciągu siedmiu dni złożyć pisemne zastrzeżenie do organu, który zwrócił uwagę, co nie zwalnia go z obowiązku usunięcia skutku uchybienia. Środki nadzoru administracyjnego, skarga na przewlekłość postępowania w jego toku oraz powództwo o odszkodowanie po prawomocnym zakończeniu postępowania tworzą kompleks środków prawnych, których celem jest przeciwdziałanie przewlekłości postępowania, a w razie jej wystąpienia, zapewnienie odpowiedniego odszkodowania (zadośćuczynienia).

W zakresie kwestii przymusu adwokacko-radcowskiego Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na to, że ustawa z 17 czerwca 2004 r. nie zawiera regulacji kompleksowej, o czym świadczy jej art. 8 ust. 2, według którego w sprawach w niej nieuregulowanych do postępowania toczącego się na skutek skargi sąd stosuje odpowiednio przepisy o postępowaniu zażaleniowym obowiązujące w postępowaniu, którego skarga dotyczy. W sprawach cywilnych ustawa stanowi przepisy szczególne postępowania cywilnego wyłączające stosowanie kodeksu postępowania cywilnego. Ustawa nie zawiera żadnych regulacji dotyczących przymusu adwokacko-radcowskiego do wniesienia skargi na przewlekłość postępowania. Może to oznaczać, że przymus taki nie został wprowadzony, lub że kwestia ta nie jest uregulowana, a więc występuje potrzeba sięgnięcia do regulacji ogólnych. Sąd Najwyższy opowiedział się za drugą z wymienionych możliwości. Przemawia za tym stwierdzenie, że w ustawie tylko częściowo unormowano wymagania formalne skargi oraz kwestie dotyczące uprawnień do jej wniesienia. Od uprawnień do wniesienia środka prawnego należy odróżnić zdolność do samodzielnego działania w procesie, czyli tak zwaną zdolność postulacyjną, do której zalicza się przymus adwokacko-radcowski. Tej kwestii ustawa nie reguluje.

Zdaniem Sądu Najwyższego, postępowanie ze skargi na przewlekłość postępowania jest postępowaniem incydentalnym (wpadkowym) w ramach postępowania co do istoty sprawy. Wniosek taki wyprowadził Sąd z przepisów ustawy, zwłaszcza z art. 8 ust. 2, a także z uzasadnienia jej projektu. Postępowanie ze skargi na przewlekłość

postępowania nie ma samodzielnego przedmiotu, nie jest postępowaniem zmierzającym do stwierdzenia przewlekłości i ewentualnie zasądzenia odpowiedniego odszkodowania z tego tytułu. Jego celem jest przeciwdziałanie przewlekłości postępowania w czasie jego trwania i ewentualnie zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej jako wstępnej rekompensaty. Nie może być wątpliwości, że przymus adwokacko-radcowski nie dotyczy skargi na przewlekłość postępowania rozpoznawanej przez sąd okręgowy lub sąd apelacyjny. W postępowaniu przed tymi sądami przepisy postępowania cywilnego nie przewidują takiego przymusu. Natomiast skoro w postępowaniu cywilnym strona może wnieść zażalenie do Sądu Najwyższego tylko z zachowaniem przymusu adwokacko-radcowskiego (art. 393¹⁸ § 3 w związku z art. 393² k.p.c.), to dotyczyć to powinno również skargi na przewlekłość postępowania, do której rozpoznania właściwy jest Sąd Najwyższy. Tak samo jak w przypadku zażalenia, cechą relewantną skargi na przewlekłość postępowania rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy jest – w ocenie Sądu Najwyższego – nie sam rodzaj środka prawnego, lecz rozpoznawanie jej przez najwyższą instancję sądową o szczególnej pozycji ustrojowej. Sąd Najwyższy odwołał się do orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których podkreślano szczególne funkcje, jakie spełnia wprowadzenie przymusu adwokacko-radcowskiego w odniesieniu do środków prawnych rozpoznawanych przez najwyższe instancje sądowe, choć stanowi ono ograniczenie prawa do sądu. Sąd Najwyższy zwrócił też uwagę na to, że w utrwalonym orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka akceptowane są regulacje prawne wprowadzające szczególne wymagania dla środków prawnych rozpatrywanych przez sądy najwyższych instancji, w tym ustanowienie przymusu adwokackiego.

Sąd Najwyższy przypomniał, że z dniem 5 lutego 2005 r. wchodzi w życie ustawa z 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804). Wprowadza ona dalsze rozszerzenie zakresu obowiązywania przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w sprawach cywilnych. Zostaje dodany nowy art. 87¹ § 1 k.p.c., według którego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji. Przepisu tego nie stosuje się, gdy stroną, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat lub radca prawny (art. 87¹ § 2 k.p.c.). Dodany zostaje także nowy art. 130 § 5 k.p.c. stwierdzający, że pisma procesowe sporządzone z naruszeniem art. 87¹ k.p.c. podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia braków, chyba że ustawa stanowi inaczej. Zostają także skreślone art. 393², 393⁹ § 1¹ oraz zdanie drugie w art. 465 § 1 k.p.c. Oznacza to wprowadzenie pełnego przymusu adwokacko-radcowskiego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

W końcowym fragmencie uzasadnienia Sąd Najwyższy podkreślił, że strona nie ponosi żadnych szczególnych konsekwencji wskutek odrzucenia skargi na przewle-

kłość postępowania wniesionej bez zachowania przymusu adwokacko-radcowskiego. Może skargę wnieść ponownie (po uzupełnieniu tego wymagania).

Konkludując, Sąd Najwyższy stwierdził, że wprowadzenie przymusu nie oznacza nieuzasadnionego utrudniania realizacji tego środka. Wręcz odwrotnie, z uwagi na ustrojowe zadania Sądu Najwyższego oraz podstawowe wymaganie, aby postępowanie przed Sądem Najwyższym również przebiegało bez nieuzasadnionej zwłoki i kończyło się w rozsądnym terminie, zachowanie przymusu adwokacko-radcowskiego jest racjonalnie uzasadnione.

W trzech uchwałach z 19 stycznia 2005 r. Sąd Najwyższy rozstrzygnął natomiast kolejne problemy wyłaniające się na tle stosowania ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

W pierwszej (III SPP 109/04) stwierdził, że **„Skarga strony na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy o roszczenia pracownika ze stosunku pracy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wolna od opłaty stałej, o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843)”**.

Dwie pozostałe uchwały odnoszą się do tego samego problemu: zakresu czasowego działania ustawy.

W sprawie III SPP 113/04 Sąd Najwyższy podjął następującą uchwałę: **„Ustawę z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843) stosuje się do przewlekłości postępowania istniejącej w dniu wejścia jej w życie”**.

Uchwała w sprawie III SPP 115/04 dotyczy postępowania egzekucyjnego: **„Przepisy ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843) stosuje się do przewlekłości postępowania egzekucyjnego istniejącej w dniu wejścia w życie ustawy”**.

Teresa Flemming-Kulesza